

drznil trditi, da je tak divjaški stan najsrečnejši od začetka sveta? Potreb ne poznajo, zato tudi blaga ne poznajo. Potrebe so toraj mera, po kateri se meri kultura ali omika kakega naroda.

Potrebe so pa dvojne: dušne in telesne, kakor je človek sam iz duše in telesa. Lahko nam tedaj je zapopasti, ktere so telesne potrebe. Da človek zamore živeti, mu je prav za prav le toliko potreba, kakor vsaki drugi živali, da živi; toraj prostora na zemlji in živeža tečnega. Koder je toraj prostor tak, da ni treba se varovati pekočega solnca niti silne zime, koder tečni živež sam od sebe obilo raste, tam ni treba tudi strehe, hiše, stanja, tam ni treba dela. To je pa po geografskih razmerah le ob južnih toplih krajih mogoče; zato le v takih krajih nahajamo še dandanes prvotne ljudi.

Ker se je pa zemlja počasi precej obljudila, je bilo potrebno se preseliti; zgodovina nam veliko naseljevanj dopoveda. Potegnil je človeški rod tudi v severne, bolj mrzle kraje, kjer so jako različni letni časi. Snega poprej v južnih krajih človek poznal ni; sedaj se mora varovati proti hudi zimi; odeval in ogrinjal se je saj s kosmato kožo, ktero je odrl divji živali. Tudi njegovo stanovanje je bilo skovano za silo saj za kratek čas, da si ni še našel mirnega prostora na zemlji. Pa živež se je počasi moral spremeniti. Ni bilo več mogoče živeti ob sami zverini, prvič ker je tu toliko bilo ni, kakor v plodnih južnih krajih, drugič, ker so se ljudje tudi tu že precej pomnožili.

Vendar sila kola lomi: prvi korak so storili naši Adamovi unuki a redili si živali namesti da bi jih klali; žena je rajši krmila kravo, kozo, kakor da bi ji njen mož bil ubil. Vam, dragi čitatelji, se to ne zdi važen korak, da je človek začel živino rediti; vam se le to zdi neumno, da so tako dolgo ubijali dobre vole, hasljive kravice itd., ter mislite na onega kmeta, ki je nalašč črešnjo podrl, da je le prišel do njenih rudečih češenj. Vendar je ta sprememba živeža postala važna na dvojno stran: prvič so ti pastirji gonili svojo živino le po plodnih planjavah, po mastnih spašnikih, obstajali so dolgo časa na jednom mestu, dokler ga niso popasli, potem še le so živino dalje tirali. Navadili so se toraj bolj mirnega življenja; njih srca so se začele zlahitati; priljubili so si živino, mislili na smrt, na Boga, stavili oltarje, darovali pridelkov svojega dela, svoje paše. Mil in pohleven se nam zdi Abel, kakor ovca, ki jo pase; ljut in divji Kajn, kakor zver, ki jo tira! — Drugič pa so prvokrat začeli spoznavati, kaj je moje a tvoje. Živina je postala lastvina pastirjeva, pa tudi v spašnike so se morali deliti (Abraham in Lot).

To je pa sila važna stopnja do više omike; lastvina je jedna najvažnijih podlag človeškega blagra, človeške sreče. Kaj je toraj prisililo one prvotne lovce k takemu važnemu koraku? Potreba! to je kratek odgovor. Živeti so hotli, toraj so morali za živež skrbeti. Telesna potreba je toraj vzrok bila temu napredku. (Kon. prih.)

Gospodarske stvari.

Sol za živinsko krmo.

Po angleških in francozkih skušnjah.

Ni prav ne, če misliš, da sol dela kar naravnost, mesó živini; al gotovo je, da brez nje ti živina rada oboleha in tudi pogine, ž njo pa se dobro počuti in zdrava ohrani. Pred nekoliko leti je neki kmetovavec, da se prepriča, kaj dela sol pri živini, si izbral čedo ovác, ki je hodila na nekako močirno pašo in je bila

vajena soli. Odbere si 10 ovác iz čede, pa jim ne daje navadne soli, in to skušnjo rabi cele tri leta z naslednim izidom: prvo leto mu jih petero pogine za pljučnimi metljaji; od vse druge čede pa, v kateri je bilo 450 ovác, ki so dobivale soli, pa poginejo samo štiri. V drugem letu mu jih je zopet 7 od 10 poginilo, katerim ni soli dajal; od čede, ktera je štela 364 glav, je poginilo pa le 5 ovác; nekoliko pozneje so pocrkale še one 3 za drisko. Tretje leto je bilo pa jako močirno, in je odločil 16 ovác, da ne bodo soli dobivale. In glejte, pocepale so mu vse od prve do zadnje še v tem letu za pljučno gnjilobo in metljaji. — V Kolumbii in Brazilii v Ameriki se ovce pogonobijo in zatarejo, ako se jim sol pritrga; ravno taka se tudi tu in tam naši drobnici godi, ako trohice soli ne dobi.

M. Garriot, ud kmetijske družbe v Lionu na Francozkem, trdi, da krave, ki dobivajo dan na dan soli, imajo več in boljšega mleka, in potem takem tudi več sirovega masla (putra) in sira.

Sinclair, kateremu je kmetijstvo za toliko koristnih podukov posebno hvalo dolžno, se je prepričal, da, če se po navadi ovcam soli daje, dobivajo veliko več in boljše volne, kar se vjema z Boussingault-ovo skušnjo, ktero je pri bikih storil. Sinclair gré pa še dalje, in pravi, da sol je tudi prešičem koristna in trdi, da so na Irskem tisti prešiči najbolj pitani, katerim se krma nekoliko tudi soli.

Veliko angleških kmetovavcev trdi po gotovih skušnjah, da se živini, če se ji po redu soli daje, obilo bolezen odvrne. Ako se ji po pameti soli daje, raje je, po redu prebavlja, krí se ji množí in zdrava ostane, dlaka pri goveji živini, pri drobnici pa volna se zboljšuje, živina se vrlo spita. Zato so se pa tudi umni živinorejci v poslednjih letih soli tako zelo poprijeli.

(Dalje prihodnjič.)

O goveji kugi.

Po dopisu kr. hrv. slav. dalm. namestništva v Zagrebu od 15. t. m. je goveja kuga še v zagrebški, križevački, virovitički in reški županii; po poslednjih naznanilih je bilo še 79 bolnih goved. V vsem skupaj je dosihmal v provincijalnem Hrvaškem zbolelo 6490 goved, poginilo jih je 5010, 228 so jih pobili, 1173 jih je prebolelo.

Iz turške Bosne se nič prav gotovega ne vé; ene naznanila pravijo, da utegne kuga kmali popolnoma ugasniti, ene pa nasproti, da je še ne bo kmali konec; to pa je gotovo, da kuga ni več tako huda, ker skor polovica bolne živine prebolí.

Po naznanilu c. k. deželne general-komande v Zagrebu od 10. dné t. m. pojemlje v vojaški granici goveja kuga v banski in varaždinski krajini, le v slavonski krajini in sosebno v okraji gradiškanske polkovine je je še dosti; ovčja kuga je le še v otočanski polkovini. V vsem skupaj je vojaška granica dosihmal goveje živine po kugi zgubila 17.084, ovác 1531, koz pa 190.

Postava.

Kako se ravnati pri napovedovanji, pobiranji in zarajtovanji neposrednjih cesarskih davkov, katerih dolžnost pade v štirinajstmesečni finančni tečaj od 1. novembra 1863 do konca decembra 1864.

Dolžnost, ktera obsega 12 mescev, od 1. novembra 1863 do konca decembra 1864, se ima pobirati v dosedanjih plačilnih obrokih (brištih).

Dolžnost na davku za mesca november in december 1864 se ima tam, kjer se zdaj plačuje v četrt-letnih

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 3. februarja 1864.

Gospodarske stvari.

Sol za živinsko krmo.

Po angleških in francozkih skušnjah.

(Konec.)

Koliko pa naj se daje soli živini, ni lahko odločiti, da se ji ne dá preveč.

Na Angležkem v najboljih kmetijah se suče mera soli tako-le: Teletu pol leta staremu dajó po unči soli na dan; junčku ali pa telici leta starim po 3 unče; pitavnemu volu po 6 unč, molzni kravi pa po 4 unče.

V Belgii imajo postavno mero za živinsko sol, za katero gospodarjem tudi ni treba davka odrajtovati, kateri se odrajtuje za sol, ki se rabi za druge namene; postava belgiška odločuje, da se volu daje na dan po 1½ do 2 unči soli; za teleta je preveč, za bike pa premalo po angleških in nemških skušnjah. Belgijanska vlada dá sol, ki jo prodaja brez davka kmetijam, pomešati z mavcem (gipsom) ali apnom, da se za nič družega ne porabi kakor za kmetijske potrebe.

Kjer se konjem daje sol, trdijo živinorejci sploh, da ta malenkost, ki se za sol potrosi, v drugih rečéh se obilo povrne. Angleži in Amerikanci klajo konjem, oslom in mezmom mešajo s soljo. Daje se je doraslemu konju srednje velikosti blizo 2 unči na dan. Belgiško vladarstvo odmerja vsacemu doraslemu konju nekoliko čez unčo soli na dan.

Ovcam se daje na Angležkem in Nemškem, če so dorasle in so navadne velikosti, le po pol unče. Obilne skušnje so razodele, da je sol ovcam bolj koristna, kakor vsaki drugi živini.

Pri prešičih je pa menda najboljša razmera, če se soli vsakemu doraslemu repu po dve tretjini unče na dan dá. Če pa prešič boleha, je malo več dobí.

Ako se živina s soljo krmi, je najbolje, da se sol prav dobro s klajo pomeša. Ker je pa mešanje soli s suho klajo precej sitno in težavno delo, naj se presodi mera soli po tem, koliko vaga suha klaja, ki jo ima živina dobiti, in potem naj se soli dá kako drugač, da se ji klaja ne presolí, sicer bi živini več škodovala kakor hasnila. Pri gospodarstvu, kjer se oljnate ali ogeršične preše živini pokladajo, ki so nekoliko neprebavljiva krma, se sol ž njimi lože meša, kakor s vsako drugo suho krmo. Najložé se meša pa s kuhano in poparjeno klajo.

Opmniti je še, da preveč soli dajati, je škodljivo; zato smo gori natanko rekli, koliko naj se je daje. Presoljena krma vname živinčetu žlemlne kože in napravi razne kožne bolezni, posebno ovcam. Konji dobijo po preobili soli drisko, voli pa razne krvine bolezni. Goveji živini se ne sme nikdar soli dati, ako ni dobila poprej obilo krme.

Za zdravilo se soli živini, da se izčisti, po ti meri daje: Konjem po 8 do 10 unč, volom pa 10 do 16 unč; ovcam po 2 do 3 unče; prešičem tudi po 2 do 3 unče; psom pa po 1 do 2 unč. — Strup pa ji bo, če se daje konjem po 2 funta; volom po 3 funte; ovcam po 6 do 8 unč; prešičem pa po 4 do 8 unč.

O goveji kugi.

Po naznanilu c. k. deželnega poglavarstva v Gradcu se je 27. dne preteklega mesca na Štajarskem v Rastezu, vasi sevniškega okraja (Lichtenwald) prikazala bolezen z vsemi znamenji goveje kuge; dvoje goved je poginilo tisti dan, dvoje pa še bolnih bilo. Iz Blance se nam piše 31. jan., da že 7 goved je v Rastezu poginilo. Varujte se, gospodarji, ubogajte!

Narodno-gospodarske stvari.

Uvodni razpravek

o narodarstvu.

Spisal Ivan Geršak.

(Konec.)

Pa je še precej telesnih potreb. Kako različno je vendar oblačilo ljudi! Tako se ne nosi gospod in kmet enako; drugače Srb, drugače zopet Francoz! Pa tudi pri posameznem človeku je obleka jako različna. Obutev, platnina, sukunjina, pokrivala, posebne zavratnice, posebni robci, posebne ruče itd.! Ta hodi brez ure; oni mora imeti zlato uro; ta nosi slamnik, onemu je treba zajčnjeka; ta ima lesene coklje, onemu se svetijo črni škornjički kordovanskega usnja!

Kako različen je pa zopet živež današnjih narodov ali posameznih oseb! Jedni imajo vsaki dan belega kruha, mesa, vina, čaja itd.; drugi so zadovoljni s koščekom ovsenega kruha in nekaj sočive; repa, korenje, krompir je njih najnavadniji živež; srečni so, če le ob velikih praznikih imajo založiti košček govejega mesa; vina ne okusijo cele leta, kave, čaja ne poznajo; njih živež komaj dosega, da le delati morejo; slasti, okusa nobenega nimajo.

Prištejmo še prebivališča telesnim potrebam; saj nas varujejo bodisi zime, bodisi vročine, bodisi tudi nevarnih ljudi. Kolika je ta različnost pojedinih prebivališč! Tam visoke poslopja bogatega mestjana, tu majhna bajtica bornega kmeta. Vendar dragi moji bi se motili, če bi mislili, da je uni zato srečen, ker v palači prebiva, drugi zato, ker črni frak nosi, tretji zato, ker ima jesti in piti, česar mu duša poželi. Sreča je čudna stvar, katero skoraj vsi ondod lovijo, kodar je ni. Rekel pa bi, da je gotovo tam najti, kjer se zadostuje vsem potrebam, — ako so te potrebe